

Dr. Magyar-Zsolnay Attila

A Gyurcsány-kormány és Gyurcsány Ferenc személyes felelőssége a 2006. őszi jogsértések kapcsán

Őszödi beszéd

A 2006. szeptember-októberi Kossuth téri tüntetéssorozatot a 2006. május 26-án a balatonőszödi kormányüdüdőben az MSZP-frakció zárt ülésén elhangzott, majd 2006. szeptember 17-én kiszivároztatott őszödi beszéd¹ idézte elő.

Gyurcsány Ferenc a választások megnyerése érdekében letagadta a nép előtt Magyarország instabil gazdasági helyzetét. E folytatólagosan elkövetett hazugságot az akkori kormánykoalíció pártjai (MSZP-SZDSZ) előtt a balatonőszödi üdüdőben elismerte, továbbá azt is, hogy a továbbiakban szigorú gazdaságpolitikára van szükség.

Gyurcsány a fentieket a nép előtt, széles körben nem ismerte el, azaz Gyurcsány hazudik, amikor azt mondja, hogy a korábbi hazugságokkal ellentétben Őszödon „igazságbeszéd” történt. A nép ugyanis az őszödi beszédet akkor ismerte meg, amikor azt kiszivárogtatták.

Gyurcsánynak a 2006. évi választások előtt számot kellett adnia az Európai Bizottságnak a konvergenciaprogramban foglaltak teljesítéséről. Gyurcsány el is készített egy valótlan tartalmú, fals adatokat tartalmazó jelentést. Nemcsak Magyarország polgárainak, de az Európai Unió vezetőinek sem mondott igazat. Erről a Magyar Nemzet brüsszeli tudósítói Lovas István és Barcs Endre is beszámoltak. Joaquin Almunia szocialista pénzügyi biztos egyfajta kompromisszumként végül elfogadta, hogy a konvergenciaprogramot csak a választásokat követően 2006. szeptemberben kell benyújtani².

Ennek feltétele az volt, hogy a miniszterelnöknek magának kell tájékoztatnia a magyar közvéleményt az ország valóságos helyzetéről. A hamis adatokon nyugvó és teljesíthetetlen vállalásokat tartalmazó szocialista pártprogram a megnyert választás után nem volt betartható. Gyurcsány a közvéleményt, az ellenzéki pártokat, a köztársasági elnököt a valóság tudatos elhallgatásával vezette félre. Ezek a dezinformációk Gyurcsány Ferenc miniszterelnök megbízatását a látszatlegitimitás állapotába vezették vissza, volt olvasható Herczegh Géza, Terstyánszkyné Vasadi Éva és Zlinszky János emeritus alkotmánybíróknak a Gönczöl-jelentésre válaszul írt jelentésében.

Az őszödi beszéd „kiszivárogtatójának” személyére vonatkozó hivatalos, minden kétséget kizáró bizonyíték nincs, de a fenti paktum miatt valószínűsíthető, hogy a kiszivárogtatás Gyurcsány megbízásából, az ő érdekeinek megfelelően történt. A miniszterelnök abban is reménykedhetett, hogy a „fájdalmas igazság megmondójaként” növekedhet népszerűsége.

A korábbi miniszterelnök máig képtelen annak a súlyát felismerni, hogy a választási győzelem érdekében Magyarország helyzetéről hazudott, majd azt zárt pártgyűlésen elismerte, ugyanakkor hónapokig nem hozta nyilvánosságra. Amikor aztán nemzetközi ígéretetek teljesítése miatt, illetve saját politikai megfontolásból nagy valószínűséggel arról döntött, hogy a beszéd tartalma nyilvánosságra kerüljön, ez a nép körében jogos felháborodást váltott ki.

Gyurcsány később elismerte, hogy „őszinte” beszédében talán nem kellett volna trágár szavakat használnia. Elfelejtí azonban, hogy ha valaki saját hazájára, Magyarországra használ nyomdafestéket nem tűró szavakat, az sokkal nagyobb felháborodást vált ki, mint általában a durva kifejezések használata.

¹ Gyurcsány Ferenc vágatlan beszéde az MSZP parlamenti képviselőinek tanácskozásán, Balatonőszödon, 2006. május 26. = Erők és terek. A válság napról napra, óráról órára, szerk. VARGA Lajos Márton, Népszabadság Zrt., Budapest, 2006, 23–30.

² Bán Károly: Az őszödi beszéd brüsszeli paktum volt. In: Magyar Hírlap Online, 2021. július 9, péntek, 2:58. https://www.magyarhirlap.hu/belfold/20210709-az-oszodi-beszed-brusszeli-paktum-volt?fbclid=IwAR3A6PAuoi4GPLVqtF-luzRGHxol6R4YGpUKZjGrPhr8k811Xa6EQUWHO_

E jogos felháborodás eredményekén 2006. szeptember 17-én felháborodott állampolgárok tömege ment az utcára. Megkezdődött a több napos Kossuth-téri spontán tüntetés, amely egészen 2006. október 23-ig tartott.

2006. szeptember 18: A Magyar Televízió székházának „ostroma”

A Civil Jogász Bizottság jelentése a 2006. szeptember 18-án történelemmel kapcsolatban hivatkozott az Ignác-jelentésben foglaltakra.

A rendőrség az önkormányzati választási kampányra hivatkozással, szakítva az addigi gyakorlatával, a tüntetéseket választási nagygyűlésnek nyilvánította. Az Ignác-jelentés szerint ez a téves minősítés volt az egyik előzménye a demonstráció rossz kezelésének.

Ha a be nem jelentett rendezvényeket a rendőrség, illetve a felügyeletét gyakorló politikai hatalom a gyülekezési jog alá tartozónak minősítette volna, de nem oszlatta volna fel, akkor a rendőrség a gyülekezési jognak megfelelően nagyobb rendőri erőkkel készült volna a demonstráció biztosítására. Ezzel azonban a hatalom elismerte volna az éveken át folytatott gyakorlat – azaz a demonstrációk bejelentés hiányára, illetve a közlekedés rendjére, más útvonalon biztosíthatósága hiányára hivatkozással való megtiltásának, és oszlatásának – tarthatatlanságát.

Gyurcsány Ferenc miniszterelnök és Petrétei József igazságügyi és rendészeti miniszter közvetlenül adtak tájékoztatást a nemzetközi bűnügyi konferencián Brazíliában tartózkodó Bene Ferenc országos rendőrfőkapitányt teljes jogkörben helyettesítő Szabadfi Árpád országos rendőrfőkapitány-helyettesnek.

Miként a Civil Jogász Bizottság jelentése az Index internetes hírportált idézi: „A miniszterelnök elmondta, hogy hétfőről keddre virradó éjszaka közvetlenül tartotta a kapcsolatot az országos rendőrfőkapitány helyettesével”.³ A rendőrségi törvény alapján a miniszterelnök Petrétei József igazságügyi és rendészeti miniszter útján utasíthatta volna az országos rendőrfőkapitányt arra, hogy vezényeljen további egységeket a Szabadság térre, megvédvén a televízió dolgozóit és a székház előtt állomásozó rendőri egységeket.

A 2005-ban hatályos rendőrségi törvény (1994. évi XXXIX. törvény, a továbbiakban: Rtv.) 94. § (3) bekezdésének c) pontja szerint a rendőrség irányításáért felelős miniszter a közbiztonság és a belső rend védelme érdekében meghatározott feladatok végrehajtását biztosítja. A fenti bekezdés f) pontja szerint gondoskodik a rendőrség ellenőrzéséről. Az Rtv. 4. § (1) pontja és 5. § (1) bekezdés a) pontja szerint a miniszter a rendőrségnek utasítást adhat. Az Rtv. 5. § (3) szerint a miniszter a rendőrség részére az országos rendőrfőkapitány úján adhat egyedi utasítást. A miniszterelnök és a szakminiszter szakmai hibát vétett, amikor bár hatáskörük szerint adhattak volna, de mégsem adtak utasítást a televízió székházának megvédésére. Petrétei József le is vonta a tanulságot, a helyzet kezelésére való alkalmatlansága miatt felajánlotta a lemondását, amelyet Gyurcsány Ferenc nem fogadott el.

Petrétei József, aki igazságügyi és rendészeti miniszterként a fenti időszakban a rendőrség felügyeletéért felelős miniszter volt, szintén 2010. július 7-én felelt az albizottság kérdéseire. Petrétei az albizottság előtt elmondta, hogy 2006. szeptember 18-án telefonon tartotta a kapcsolatot Szabadfi Árpád akkori országos rendőrfőkapitány-helyettesével⁴. Miután rendőrszakmai kérdésekben nem tartotta kompetensnek magát, a rendőrségi törvényben rögzített egyedi utasítási jogkörével nem élt. Gyurcsány Ferenc akkori miniszterelnökkel Petrétei két-három alkalommal beszélt, a kormányfő ez alkalmakkor helyzetjelentést várt a szakminisztertől.

³ Dr. GAUDI-NAGY TAMÁS–HORVÁTH ATTILA–JUHÁSZ IMRE–KABÓDY CSABA–MORVAI KRISZTINA–SZŐÖR ANNA–VÖLGYESI MIKLÓS, A 2006. október 23-i budapesti erőszakos cselekmények kivizsgálására létrejött Civil Jogász Bizottság Jelentése a 2006. szeptember-októberi emberi jogi jogsértésekről. Kairoz, Budapest, 2007, 38; www.index.hu (továbbiakban *Index*), 2006. szeptember 19. Dr. MAGYAR-ZSOLNAY Attila: A gyülekezési jog gyakorlásával összefüggésben elkövetett jogsértések Magyarország 1990-2010. Civil Összefogás Közhasznú Alapítvány, Kairoz, Budapest 2020 (a továbbiakban: Magyar-Zsolnay, 2020), 71.

⁴ Az Országgyűlés Emberi Jogi Kisebbségi és Vallásügyi Bizottsága. A 2002 és 2010 között és különösen 2006 őszén az állam részéről a politikai szabadságjogokkal összefüggésben elkövetett jogsértéseket vizsgáló albizottsága jegyzőkönyve (a továbbiakban *Albizottság*). 2021. július 21, 26. Magyar-Zsolnay, 75.

Petrétei elmondta, hogy amennyiben Gyurcsány Ferenc a TV2-ben adott interjújának megfelelően utasítást adott a rendőröknek a székház „ostromával” kapcsolatban, azt a miniszter megkerülésével tette⁵. A kormány a rendőrségi törvény fenti rendelkezései alapján csak a szakminiszter útján volt jogosult konkrét ügyben a rendőrséget utasítani. Gyurcsány Ferencnek nem volt ilyen jogosultsága.

A törvény szerint a kormány a szakminiszteren keresztül utasítja a rendőrséget, a közvetlen miniszterelnöki utasítás lehetősége a jogszabály szöveg szerinti értelmezéséből nem következik. Petrétei a bizottság kérdésére előadta, hogy este 9 órától otthon tartózkodott, és a televízión keresztül figyelte az eseményeket. A volt miniszter előadta, hogy Szabadfi Árpád tájékoztatta őt a televízió-székház előtt kialakult eseményekről. A rendőri vezetővel az akkori miniszter telefonon tartotta a kapcsolatot, a tájékoztatás folyamatosan működött.

Petrétei arról, hogy 2006. szeptember 19-én miért ajánlotta fel lemondását a miniszterelnöknek, a következőt adta elő: „Azt gondolom, ha Magyarországon sor kerülhet arra, hogy egy középületet elfoglaljanak, és a rendőrség nincs olyan helyzetben, hogy ezt megakadályozza, ezért a politikai felelősséget valakinek vállalnia kell. S mivel az igazságügyi és rendészeti miniszter volt a rendőrségért felelős, szükségesnek tartottam, hogy felajánljam a lemondásomat. Már csak azért is, mert számomra is kiderült, hogy nem vagyok alkalmas a rendőrség vezetésére olyan értelemben, ahogy az elvárható lett volna. Másrészt pedig azt gondoltam, egy ilyen politikai felelősségvállalás egyértelművé teszi, hogy a rendőrség kudarcot vallott a TV-székház ostromakor”⁶. Wittner Mária azon kérdésére, hogy miért nem adott miniszterként operatív parancsot, Petrétei azt válaszolta, hogy azért, mert a hatályos törvény csak utasítási, de nem tényleges irányítási, parancsadási jogkört ad a miniszternek a rendőrség kapcsán. A váratlan helyzet kapcsán szükséges jogszabály-módosítás és a történetek kivizsgálása viszont kötelessége volt.⁷

Szabadfi Árpád az országos rendőr-főkapitány helyettese, aki a Brazíliában konferencián tartózkodó Bene Ferenc országos rendőrfőkapitány távollétében annak feladatait ellátta, az albizottság előtt elmondta, hogy Gyurcsány Ferenc akkori miniszterelnök szeptember 18-án hívta telefonon, tájékoztatást kérve a székház előtt történetekről. A miniszterelnök arra kérte a rendőrfőkapitányt, hogy tegyenek meg minden törvényes lépést a székház védelmében. Nevezett éjszakán Szabadfi még kétszer hívta Gyurcsány Ferencet tájékoztatás végett, aztán másnap, szeptember 19-én, kedden beszélt vele és Petrétei miniszterrel. Az akkori irányítási struktúrában a rendőri intézkedések engedélyezése a közbiztonsági főigazgató hatáskörébe tartozott, e feladatot akkor szintén Szabadfi látta el⁸. Szabadfi 2006. szeptember 18-án a Parlamentben, egy alosztályvezető irodájában tartózkodott, így a helyszínhez közel tudta figyelemmel kísérni az eseményeket⁹. A konkrét biztosításban folyó műveletet biztosítási parancsnok irányította, aki a Szabadság téri események idején Gergényi Péter budapesti főkapitány és egyik helyettese, Lapid Lajos tábornok volt. Ők adtak utasítást arra, hogy a konkrét operatív helyzetnek megfelelően melyik egység merre menjen. Szabadfi, miközben Gyurcsány Ferencel beszélt, Petrétei József igazságügy-minisztertől utasítást nem kapott¹⁰.

Dr. Kondorosi Ferenc, az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium volt államtitkára elmondta, annak érdekében, hogy az önkormányzati választás előtt a gyülekezési jogot biztosítsák, a 2006. szeptember 17-én, a Gyurcsány-beszéd miatti, a Kossuth téren és környékén tartott spontán demonstrációkat választási gyűléssé nyilvánították. Ezt a valóban kreatív megoldást, amelynek köszönhetően a tüntetéseket nem kellett bejelenteni, Kondorosi nem tartotta rossz ötletnek¹¹. 2006. szeptember 18-án Kondorosi otthon tartózkodott, egy nagy ívű munkán dolgozott, és nem egyeztetett miniszteri és rendőrségi vezetőkkel. E tény a volt államtitkár utólag nem tartotta rendjén valónak¹². Kondorosi a bizottság elnökének kérdésére elmondta, jogsértő az, ha a budapesti rendőrfőkapitány a miniszter (vagy annak akadályoztatása esetén a helyettesítő államtitkár) helyett közvetlenül a miniszterelnöknek tesz jelentést.¹³

⁵ Albizottság, 2021. július 21, 28, Magyar-Zsolnay 75.

⁶ Albizottság, 2021. július 21, 28, Magyar-Zsolnay 76.

⁷ Albizottság, 2021. július 21, 29, Magyar-Zsolnay 76.

⁸ Albizottság, 2021. szeptember 1, 8, Magyar-Zsolnay 81.

⁹ U.o.

¹⁰ Albizottság, 2021. szeptember 1, 9, Magyar-Zsolnay 81.

¹¹ Albizottság, 2010. szeptember 3, 11, Magyar-Zsolnay, 82.

¹² Albizottság, 2010. szeptember 3, 12, Magyar-Zsolnay, 82.

¹³ Albizottság, 2010. szeptember 3, 18, Magyar-Zsolnay (2020), 82.

Bene László bizottsági meghallgatásán elmondta, Petrétei József akkori igazságügy-miniszter döntött a választási gyűlésnek minősítés ügyében. A fent említett jegyzőkönyvből az is kiderül, ez nem a miniszter egyéni álláspontját, hanem a kormányálláspontot tükrözi.

A rendőrség az önkormányzati választási kampányra hivatkozással, szakítva az addigi gyakorlatával, a tüntetéseket választási nagygyűlésnek nyilvánította. Az Ignác-jelentés szerint ez a téves minősítés volt az egyik előzménye a demonstráció rossz kezelésének.

A bizottsági meghallgatások jegyzőkönyveiből, és a 2006. szeptember 18-i állománygyűlés jegyzőkönyvéből kiderült, hogy nem a rendőrség, hanem a politika döntött arról, hogy a kormányellenes tüntetések választási nagygyűlésnek minősülnek, amelyekre nem vonatkozik az előzetes bejelentési kötelezettség. Bene László volt országos rendőrfőkapitány a bizottsági meghallgatásán megerősítette, hogy ebben a kérdésben Petrétei József rendészeti-és igazságügyi miniszter döntött, sőt a jegyzőkönyv alapján ez kormányzati álláspontot tükrözött¹⁴.

Ha a be nem jelentett rendezvényeket a rendőrség, illetve a felügyeletét gyakorló politikai hatalom a gyülekezési jog alá tartozónak minősítette volna, de nem oszlatta volna fel, akkor a rendőrség a gyülekezési jognak megfelelően nagyobb rendőri erőkkel készült volna a demonstráció biztosítására. Ezzel azonban a hatalom elismerte volna az éveken át folytatott gyakorlat – azaz a demonstrációk bejelentés hiányára, illetve a közlekedés rendjére, más útvonalon biztosíthatósága hiányára hivatkozással való megtiltásának, és oszlatásának – tarthatatlanságát.

Szabó Ferenc, a Köztársasági Őrezred parancsnoka a rendőri állománygyűlésen elmondta: „az MSZP-frakció tagjai majd eldöntik, hogy a helyi szervek hogyan viszonyuljanak a kirobbant elégedetlenséghez”¹⁵.

Bene László volt országos főkapitánynak az albizottság előtt tett nyilatkozata alapján egyértelmű, hogy a felelősök felderítése és felelősségre vonása Gyurcsány Ferenc volt miniszterelnök intézkedése miatt vált lehetetlenné. Bene László szerint, miután Gergényi Péter budapesti rendőrfőkapitány nyugdíjazási kérelmét az ő, illetve az igazságügyi és rendészeti miniszter támogatása ellenére a miniszterelnök kérésére visszavonta, országos rendőrkapitányként nem volt abban a helyzetben, hogy Gergényi Péter felelősségének megállapításával összefüggő eljárások megindításáról rendelkezzen. A volt országos rendőrkapitány a Gergényi Péternek adott miniszterelnöki támogatást felhatalmazásnak értelmezte előjárói intézkedésének elmulasztására¹⁶.

Szabadfi Árpád megerősítette, hogy az este folyamán kétszer, vagy háromszor beszélt a miniszterelnökkel, sőt szintén telefonon egyeztetett Szilvásy Györggyel, a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszterrel is. Ezekről a telefonos beszélgetésekről írásbeli feljegyzés, vagy emlékeztető nem történt. Gyurcsány Ferenc és Szilvásy György az albizottság előtt nem jelentek meg¹⁷.

Gyurcsány Ferenc felelőssége megállapítható a tekintetben, hogy a rendőrségi törvényben foglaltakat megszegve nem a szakminiszter útján, hanem annak megkerülésével adott utasításokat a távollévő Bene Ferencet helyettesítő Szabadfi Árpádnak, továbbá Gergényi Péter budapesti rendőrfőkapitánynak. E telefonos utasítások pontos tartalma nem áll rendelkezésünkre – és nem valószínű, hogy ennek tartalma valaha is nyilvánosságra kerüljön.

Gyurcsány és Szilvásy György a titkosszolgálatokat felügyelő miniszter jogsértést követett el akkor is, amikor a parlament Gulyás Gergely vezette albizottsága előtt nem jelentek meg.

Gyurcsány felelős abban is, hogy a 2006-os rendőrségi jogsértések fő szakmai felelőse, Gergényi Péter lemondását nem fogadta el. A későbbi események azt bizonyítják, hogy a korábbi miniszterelnöknek szüksége volt a „kemény kéz módszerét” Bács Kiskun megyei főkapitányként saját rendőr beosztottjaival szemben is szívesen használó, a jogsértésektől vissza nem riadó főkapitányra.

¹⁴ A 2002 és 2010 között, különösen 2006 őszén az állam részéről a politikai szabadságjogokkal összefüggésben elkövetett jogsértéseket vizsgáló albizottság jelentése, Budapest, 2010. október 20. A továbbiakban: Albizottság jelentése, Magyar-Zsolnay, 92.

¹⁵ Albizottság jelentése, 4, Magyar-Zsolnay (2020), 92.

¹⁶ Albizottság jelentése, 7.

¹⁷ U.o.

2006. szeptember 19-21: Jogsértések a tüntetők ellen

Az Index internetes honlapján 2006. szeptember 19-én megjelent egy hír: „Gyurcsány Ferenc kedden késő este a fővárosi eseményeket kísérő irányító központban lesz, mondta az MTI-nek László Boglár, a miniszterelnök sajtófőnöke kedden kora este. [...] Az sem kizárt, hogy a kormányfő az éjszakát is ott tölti. A kormányfő szóvivője közölte, hogy az irányító központ célja, hogy „az összes mozgósítandó és mozgósítható erő viszonylag könnyen és gyorsan koordinálhatóan elérhető legyen”¹⁸. A miniszterelnök végig követte az eseményeket, és közvetlen kapcsolatban volt a rendőri vezetéssel.

Másnap délelőtt Gyurcsány Ferenc elégedetten nyilatkozott: „Nincs türelem a rendbontókkal szemben, a leghatározottabban fel kell lépni ellenük” jelentette ki a kormány szerda délelőtti ülésének nyilvános részén Gyurcsány Ferenc.¹⁹ A miniszterelnök szerint Budapesten és Magyarországon rend van, a rendőrség éjszaka megvédte az embereket”. „Az elmúlt éjszaka és hajnalban a rendőrség példamutató határozottsággal és egyértelműséggel állította helyre a rendet”²⁰. Demszky Gábor akkori főpolgármester is elégedetten nyilatkozott a rendőri fellépésről. A „példamutató” kifejezés, miként azt a Civil Jogász Bizottság Jelentése is kiemeli, azt jelentette, hogy a következő napokban a tüntetőkkel, rossz helyen, rosszkor tartózkodókkal szemben a rendőröknek a szeptember 19-20-i éjszakai fellépést kell példának tekinteniük. E nyilatkozat a másnapi és a 2006. október 23-i, rendőrök által hivatalos eljárásban elkövetett bántalmazás, súlyos testi sértés és más bűncselekmények tekintetében szándékmegerősítő pszichikai bűnsegélynek tekinthető²¹.

Gyurcsány Ferenc egy 2006. szeptember 21-i interjúban a következőket mondta: „Úgy látom, hogy a magyar rendvédelem erre a kihívásra képes a kedd esti és a tegnap esti minőségben reagálni, és a rendet tartósan fenntartani”.²²

Néhány évvel később, 2010. szeptember 23-án Gyurcsány Ferenc Kövér László házelnöknek írt levelében írta: „Miniszterelnökként természetesen többször beszéltem rendőri vezetőkkel, részt vettem a Nemzetbiztonsági Kabinet ülésein. Tájékoztatót, értékelést kéretem, továbbá megfogalmaztam elvárásaimat”²³.

Az „embervadászatnak” nevezett 2006. szeptember 19-20 és szeptember 20-21-i rendőrségi jogsértések tekintetében megállapítható, hogy Gyurcsány Ferenc rendszeresen találkozott rendőri vezetőkkel, és ismeretlen tartalmú utasításokat adott nekik.

Gyurcsány televíziós nyilatkozatában, a rendőrök fellépését „példaértékűnek” tartotta, a rend helyreállítása miatt a rendőri vezetőket megdicsérte. Ebből következtethető, hogy a volt miniszterelnök számunkra nem ismert utasításában bizonyosan szigorú, határozott fellépését várta a rendőrségtől. A fenti dicséret pedig szándékmegerősítő hatása miatt felvetődik a volt miniszterelnök pszichikai bűnsegédi felelőssége a 2006. október 23-i rendőri jogsértések tekintetében.

A Nemzetbiztonsági Hivatal 2006. októberi felhívása hatása a gyülekezési jog gyakorlására

A 2006. szeptember 18-20-i, illetve a későbbi 2006. október 23-i jogsértések súlyához képest jelentéktelen epizódnak tekinthető az a nyilatkozat, amelyre a 2007-ben hivatalba lépő új ombudsman, Szabó Máté hívta fel a figyelmet. 2006. októberben a Nemzetbiztonsági Hivatal (NBH), amelynek elnöke a tárgyaló időszakban Galambos Lajos vezérőrnagy, a hivatalt felügyelő miniszter Szilvássy György volt, „közleményt” adott ki, amelyben „a jogellenes cselekményben való passzív részvétel esetleges büntetőjogi következményeire is kiterjedően felhívta a békés demonstrációkban érintett lakosság figyelmét a lehetséges veszélyekre.”²⁴ Szabó Máté az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. tv. 16. §. (2) bekezdése alapján hivatalból vizsgálatot rendelt el annak

¹⁸ GAUDI-NAGY-HORVÁTH-JUHÁSZ-KABÓDY-MORVAI-SZŐÖR-VÖLGYESI, *l. m.*, 44. Magyar-Zsolnay, 100.

¹⁹ Gyurcsány keményen lecsapat a rendbontókra címmel megjelent „Index/MTV hír (2006. szeptember 20. szerda, 11:37.). Magyar-Zsolnay Attila: Ne feledjük 2006, véres szeptemberét. Magyar Nemzet, 2021. szeptember 22 8a továbbiakban: Magyar-Zsolnay (2021), 11.

²⁰ GAUDI-NAGY-HORVÁTH-JUHÁSZ-KABÓDY-MORVAI-SZŐÖR-VÖLGYESI, *l. m.*, 44-45. Magyar-Zsolnay, 101.

²¹ U.o.

²² Balsai István: A 2006-os őszi erőszakos fellépését vizsgáló miniszterelnöki megbízott jelentése. Budapest, 2011. március 15. (a továbbiakban: Balsai-jelentés), 114.

²³ U.o.

tisztázása végett, hogy a bejelentett, békés szándékú tüntetéshez nem kapcsolódó rendzavarás provokáción alapult-e, volt-e terrorfenyegetettség az országban, a Nemzetbiztonsági Hivatal hatáskörét nem lépte-e túl akkor, amikor közleményben hívta fel a figyelmet arra, hogy a tömegzavargásokban való passzív részvétel is bűncselekmény elkövetőjévé teheti az állampolgárt.²⁵ Szilvássy György a titkosszolgálatokat felügyelő tárca nélküli miniszter, az ombudsmani tájékoztatáskérésre válaszul előadta, hogy az NBH bűnüldözési feladatai ott és akkor jelentkeznek, amikor a Magyar Köztársaság alkotmányos rendjét törvénytelen eszközökkel akarják megváltoztatni, vagy megzavarni, illetve az állam alkotmányos szerveit jogszabályellenesen próbálják befolyásolni. A fentiek alapján Szilvássy arra következtetett, hogy a 2006. őszi demonstrációk időszakában az NBH feladatkörében- hatáskörét túl nem lépve- járt el. Közleményében a jogellenes cselekményekben való passzív részvétel esetleges büntetőjogi következményeire is kiterjedően felhívta a békés gyülekezési joggal élni kívánó állampolgárok, illetve a demonstrációban érintett lakosság figyelmét a lehetséges veszélyekre²⁶. A célja ezzel a bűncselekmények elkövetésének megelőzése, prevenció volt, a közlemény-tartalmát tekintve- valóságos veszélyekre figyelmeztetett, az állampolgárokat jogkövető magatartásra, a gyülekezési jog gyakorlására vonatkozó törvényi előírások betartására ösztönözte. A miniszteri tájékoztató tartalmazta azt is, hogy az NBH a 2006. őszi események kapcsán egyeztetett és együttműködött a nyomozó hatóságokkal. A fővárosi főügyessel és helyettesével, valamint az érintett kerületi ügyészségével személyesen is egyeztetett, de a közlemény kiadása nem volt tárgya beszélgetésüknek. Szilvássy György kifejtette azt is, hogy provokáció vádját egyetlen esetben, így a közlemény megfogalmazásával és kiadásával összefüggésben sem vetette fel. A közleménnyel kapcsolatban államtitok, vagy szolgálati titok megsértése sem merült fel, mivel az minősített adatot nem tartalmazott.

Szabó Máté vizsgálata során kitért a Nemzetbiztonsági Hivatal közlemény kiadására vonatkozó hatáskörét. Az Alkotmány 45. §. (1) szerint az igazságszolgáltatást a bíróságok gyakorolják, a résztvevők által tanúsított magatartás megítélése büntetőeljárás esetén a bíróságok, szabálysértési eljárás esetén a szabálysértési hatóságok, nem pedig az NBH feladata. Közleményében az NBH iránymutatást adott a lakosságnak arról, hogy minek minősülhet az olyan eset, amikor az erőszakos cselekmények helyszínén jelenlévőket, de abban részt nem vevő, békés céllal ott tartózkodókat az események magukkal sodorják.²⁷ Az Alkotmánybíróság a 60/1992. (XI. 17.) számú határozatában kifejtette, hogy: „minisztériumi, egyéb állami központi szervektől származó, jogi iránymutatást tartalmazó leiratok, körlevelek, iránymutatások, útmutatók, állásfoglalások és egyéb informális jogértelmezések, amelyek nem a Jat. garanciális szabályainak betartásával kerülnek kibocsátásra, sértik az Alkotmány 2. §. (1) bekezdésében deklarált jogállamiság alkotmányos követelményeit...Bár a bennük foglalt jogértelmezésnek, jogalkalmazási szempontnak semmiféle jogi ereje, kötelező tartalma nincs, miután az államigazgatás központi szervei bocsátják ki, alkalmasak arra, hogy a címzettek megtévesszék, s a címzettek kötelező előírásaként kövessék azokat”²⁸. Az ombudsman megállapította, az NBH hatáskör hiányában járt el, hiszen a Jat. szabályai alapján annak kiadására nem volt jogosult. Az „állampolgárok megtévészésére alkalmas NBH-közlemény összeegyeztethetetlen a jogállamiság elvével, valamint az abból levezethető jogbiztonság követelményével, és ezáltal visszásságot okozott az azt kötelezőként elfogadó állampolgárok tisztességes eljáráshoz való jogával összefüggésben is”²⁹.

A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi. CXXV. törvény 5. §.-ban rögzíti a Nemzetbiztonsági Hivatal a tárgyalt közlemény szempontjából releváns hatásköreit:

h) a nyomozás elrendeléséig végzi az állam elleni bűncselekmények (Btk. XI: fejezet), illetve működési területén a külföldre szökés (Btk. 343.§.), a zendülés (Btk. 352. §.), és a harcászultság veszélyeztetése (Btk. 363. §.) bűncselekmények felderítését.

*i) felderíti a terrorcselekményt (Btk. 261.§), ha a bejelentés a Nemzetbiztonsági Hivatalhoz érkezett, illetve arról a Nemzetbiztonsági Hivatal szerzett tudomást.*³⁰

E törvény indoklásában egyértelműen rögzítik, hogy az e törvényben meghatározott eszközök alkalmazására, vagy egyéb különleges jogosítványok érvényesítésére- és ez által állampolgári

²⁴ Szabó Máté: A demokrácia stabilitása és a gyülekezés joga: In: Ki őrzi az őrzőket, Kairosz Kiadó, Budapest, 2010, (továbbiakban: Szabó Máté: A demokrácia stabilitása), 225. o.

²⁵ Szabó Máté: A demokrácia stabilitása, 226. o.

²⁶ Szabó Máté: A demokrácia stabilitása, 226. o.

²⁷ Szabó Máté: A demokrácia stabilitása, 228. o.

²⁸ U. o.

²⁹ Szabó Máté: A demokrácia stabilitása, 229. o.

³⁰ Szabó Máté: A demokrácia stabilitása, 229. o.

szabadságjogok korlátozására- más esetekben a nemzetbiztonsági szolgálatok által nem kerülhet sor. Az ombudsman mind a miniszteri tájékoztató, mind a nemzetbiztonsági szolgálatok vezetőjével folytatott személyes beszélgetés alapján megállapította, hogy az NBH-nak 2006. októberben nem volt tudomása olyan terrorveszélyről, amely okot adhatott volna a lakosság irányában bármilyen- így közlemény kiadásával való- fellépésre. Az alapvető jogok országgyűlési biztosa nem fogadta el a miniszternek azon érvelését, amely szerint az NBH-nak a közleménnyel bűncselekmények megelőzése lett volna a célja. A nemzetbiztonsági hivatal ugyanis bűnmegelőzési hatáskörrel a törvény szerint nem rendelkezik.³¹ Az Alkotmánybíróság 44/2004. (XI. 23.) AB számú határozata szerint: „Az Alkotmánybíróság korábbi határozataiban a bűnmegelőzéshez fűződő érdekeket a jogállamiságból következő olyan alkotmányos célként ismerte el, amelynek biztosítása érdekében még egyes alapjogok korlátozása sem zárható ki. Minden esetben hangsúlyozta ugyanakkor, hogy ezen alkotmányos cél megvalósítása érdekében sem adható fel a jogállamiság, a jogbiztonság követelményrendszerre, és az állam szervei nem kaphatnak túl széles, bizonytalan tartalmú felhatalmazásokat az általános, elvont értelemben vett bűnmegelőzés érdekében.”³² A Nemzetbiztonsági Hivatal bűnmegelőző feladatot nem végez, a törvényben meghatározott bűncselekmény elkövetésére utaló személyi, vagy tárgyi gyanú alapossá tétele, illetőleg annak kizárása érdekében végez felderítő, információgyűjtő tevékenységet, és ha illet észlel, haladéktalanul tájékoztatnia kell a nyomozási és bűnmegelőzési feladatokkal is felruházott szervezetet (ügyészség, rendőrség). Szabó Máté nem fogadta el Szilvássy György azon érvelését, mely szerint a Nemzetbiztonsági Hivatalnak nem szükséges az ügyészséggel egyeztetnie, mivel az nem gyakorol törvényességi felügyeletet az NBH felett. Az ombudsman szerint a Nemzetbiztonsági Hivatal akkor járt volna el helyesen, ha az ügyészséggel mint nyomozó hatósággal, és nem mint felettes szervvel egyeztet, elkerülve ezzel azt a látszatot, hogy az NBH hatáskörét figyelembe nem véve bűnmegelőzési feladatokat folytat.³³ Az alapvető jogok biztosa ezért arra a következtetésre jutott, hogy az NBH azzal is megsértette a jogállamiság követelményét, hogy hatáskörét túllépve bűnmegelőzési feladatokat végzett. „Ebből pedig, tekintve, hogy a közleményben foglaltakat akár a demonstrálni szándékozók, akár az azon kívül esők kötelező iránymutatásnak tarthatták- törvényszerűen adódott az állampolgárok békés gyülekezésnek és annak szabad gyakorlásához való joga közvetlen veszélyeztetése.”³⁴ Sem a hivatal vezetője, sem a miniszter nem számolt be semmilyen terrorveszélyről, vagy más körülményről, amely a közlemény kiadását indokoltá tette volna, ezáltal- az ombudsman szerint- a közlemény kiadásakor nem tartotta be az alkotmányos működéshez elengedhetetlen szükségesség elve körülményét, de mellőzte az arányosság elvének való megfelelést, és a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvény által szabott korlátok tiszteletét is. A fentiek alapján az állampolgári jogok országgyűlési biztosa a következő intézkedéseket tette. Az országgyűlési biztosokról szóló törvény (Obtv.) 20. §. (1) bekezdése alapján felkérte a miniszterelnököt, hogy gondoskodjék arról, hogy a minisztériumok alárendelt szervei- figyelemmel a 60/1992. (XI.17.) AB-határozatban foglaltakra- ne adjanak ki a Jat. garanciális szabályainak meg nem felelő jogi iránymutatást tartalmazó közleményt, útmutatót, állásfoglalást, egyéb informális jogértelmezést. Az Obtv. 20. §. (1) alapján felkérte a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat irányító tárca nélküli minisztert, hogy a jövőben az NBH ne lépje túl hatáskörét, és intézkedéseit mindig a feladat-, és hatáskörét meghatározó törvény keretei között, a szükségesség és arányosság elve betartásával tegye meg. Az Obtv. 21. § (1) bekezdésére figyelemmel kezdeményezte az NBH főigazgatójánál, hogy jelentését ismertesse az irányítása alá tartozó személyi állománnyal, és hívja fel figyelmüket a feltárt alkotmányos jogokkal összefüggő visszásság jövőbeli elkerülésére.³⁵

³¹ Szabó Máté: A demokrácia stabilitása, 229-230. o.

³² 44/2004. (XI.23.) AB határozat. Szabó Máté: A demokrácia stabilitása, 230. o.

³³ Szabó Máté: A demokrácia stabilitása, 231. o.

³⁴ Szabó Máté: A demokrácia stabilitása, 232. o.

³⁵ Szabó Máté: A demokrácia stabilitása, 232-233 o.

A 2006. október 23-i véres jogsértések

Gergényi Péter budapesti rendőrkapitány nyilatkozatai szerint sokat segített nekik az, hogy a miniszterelnök minden támogatást és segítséget megígért a rendőrségnek az összecsapások felszámolására.

„A rendelkezésre álló információk szerint a budapesti rendőrfőkapitány az események során rendszeres telefonos kapcsolatban állt a volt miniszterelnökkel. Erre figyelemmel felmerül a lehetősége annak, hogy a tömegoszlatással kapcsolatos eseményeket a főkapitány megvitatta, egyeztetette a miniszterelnökkel³⁶”.

A Btk. 122.§ (4) bekezdése alapján katonai bűncselekményeket tettesként kizárólag katonának minősülő személy követhet el, nincs azonban akadálya annak, hogy felbujtóként, vagy bűnsegédként katonának nem minősülő személyt is büntetőjogi felelősség terheljen, jelen esetben példának okáért azért, mivel elsődlegesen a jogsértő tömegoszlatásra polgári személy adott utasítást (felbujtó), vagy azt támogatta (pszichikai bűnsegéd).

2006. október 23-án délelőtt a Parlamentben Gyurcsány Ferenc miniszterelnök személyesen találkozott Bene László országos rendőrfőkapitánnyal, aki az elmondása szerint tájékoztatta a miniszterelnököt a kialakult helyzetről, de tájékoztatása szerint érdemi utasítást nem kapott a miniszterelnöktől.

A kormányfő másnap blogjában ezt írta: „egyszerűen lenyűgözött az a szakszerűség, amellyel a rendőrség tette a dolgát, és védett engem, tisztességes adófizető állampolgárt, az motoszkált a fejemben, nem kellene ezt valahogy megköszönöm?”³⁷

A rendőrök a brutális bűncselekményeket úgy követték el, hogy közben azonosítósíkjukat nem viseltek. A Gyurcsány-kormány politikai államtitkára, Kondorosi Ferenc is úgy vélte, hogy ezt követően egy tisztességes demokráciában a felelős rendőri vezetők nem maradhattak volna helyükön³⁸.

Másnap Gyurcsány Ferenc, hasonlóan a szeptemberi eseményekhez megdicsérte a rendőröket. Gerő Ernő 1956-os beszédét idézve kijelentette, a rendőrség jogszerűen és helyesen járt el, amikor keményen lépett fel a randalírozó csőcselékkel szemben.

2010. szeptember 17-én Dr. Bene László volt országos rendőrfőkapitány a bizottság előtt előadta, hogy 2006. október 23-án Gyurcsány Ferenc miniszterelnökkel egy alkalommal beszélt. Bene országos rendőrfőkapitányként részt vett a Kossuth téri ünnepségen, ekkor hívták a Miniszterelnöki Hivatalba azzal, hogy menjen fel a miniszterelnök irodájába. Itt Gyurcsány arra kérte Benét, hogy a városligeti, 56-os emlékmű avatásán részt akar venni, tudja-e Bene szavazni az avatáson megjelenő állami vezetők biztonságát³⁹.

Miközben a TV percről percre tudósított az aránytalan rendőri intézkedések alkalmazásáról, a miniszterelnök beszédét nem lehet másképp értelmezni, mint mindezen intézkedések politikai jóváhagyását.

Ilyen szituációban a kormányfő részéről valószínűsíthetően a túlkapásokra utaló fél mondat elég lett volna ahhoz, hogy az oszlató állomány hierarchiáján az ORFK parancsnoktól az őrmesterig végigfusson egy arányos intézkedésre figyelmeztető parancs. A miniszterelnök érdekei azonban ezzel ellentétesek voltak.

2006. október 23-án, miközben a híradások folyamatosan tudósítottak a rendőri túlkapásokról, Gyurcsány Ferencnek a köztelevízió híradójában tett rövid nyilatkozata szándékerősítőleg hathatott, sőt a „minden eszköz” sugallatával elvárásokat fogalmazott meg a rendőrséggel szemben: „A rendőrség nemcsak jogosult eldönteni, hogy hogyan kell helyreállítani a nyugalmat, hanem

³⁶ Balsai-jelentés, 114.

³⁷ Albizottság jelentése, 15.

³⁸ Albizottság jelentése, 13.

³⁹ Albizottság, 2010. szeptember 17, 35. Magyar-Zsolnay (2020), 183.

kötelessége is⁴⁰. A miniszterelnök több sajtónyilatkozatában elismerte, hogy kapcsolatban állt a rendőri vezetőkkel, akik 2006. október 23-án jogsértő oszlatásra adtak utasítást.

Információk merültek fel arra vonatkozóan is, hogy 2006. őszén a rendőrségen belül központi elvárásként fogalmazódott meg, hogy a tüntetőkkel szemben lehetőleg erőszakosan, kemény eszközökkel lépjenek fel. A központi utasítást, elvárást több rendőr is sejteti, mint pl. az M1 Ma reggel című műsorának 2021. május 13-i adásában nyilatkozó, de neve elhallgatását kérő vadászpuskás lövész⁴¹.

2006. október 23-a kapcsán Gergényi Péter nyilatkozatai alapján megállapítható, hogy Gyurcsány utasításokat adott a rendőri vezetőknek, illetve tanácsokkal látta el őket. Gyurcsány nyilatkozatai kapcsán a szeptemberi eseményekhez hasonlóan felmerül a pszichikai bűnsegédként való felelősségének lehetősége.

A Balsai István Fideszes képviselő, később alkotmánybíró által írt jelentés azonban a volt miniszterelnök büntetőjogi felelőssége kapcsán továbblépett, felvetve a Btk. szerinti terrorcselekmény lehetőségét is⁴².

A Btk. 261. § (1) bekezdés b) pontja szerint, aki abból a célból, hogy a lakosságot megfélemlítse, a (9) bekezdésben meghatározott személy elleni erőszakos, közveszélyt okozó, vagy fegyverrel kapcsolatos cselekményt követ el, tíz évtől húsz évig terjedő, vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő. A Btk. 261. § (9) bekezdés többek között az alábbi bűncselekményeket foglalja magfában: testi sértés, foglalkozás körében elkövetett erőszakos veszélyeztetés, személyi szabadság megsértése.

A miniszterelnök egy hosszú folyamat eredményeképpen a mindennapok részévé tette az állandó félelem és veszélyhelyzet táplálását (pl. 2006. március 15-i Nemzeti Múzeum előtti kormányrendezvény fegyveres biztosítása, 2006. március 28-i választási nagygyűlések lefújása, 2006. szeptember 21-i Fidesz nagygyűlés elhalasztása állítólagos robbantásos merénylettervezet miatt⁴³.

2006. október 9-én az akkor Galambos Lajos vezette Nemzetbiztonsági Hivatal közleményt adott ki arról, hogy a közterületen zajló jogsértő cselekményeknél a pusztán passzív jelenlét is szándékerősítő bűnsegédi magatartásnak felel meg. Ezért a tömegzavargások passzív szemlélője is a bűncselekményeket elkövetőkre szándékerősítőleg hat, és ez a körülmény őt az alapbűncselekmény pszichikai bűnsegédjévé teszi⁴⁴.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa megkérte a kormányfőt, hogy az alá tartozó szervek a jövőben ne adjanak ki jogsértő, és a hatáskörüket túllépő közleményeket. A Nemzetbiztonsági Hivatal a közlemény visszavonására kényszerült.

Ami 2006. október 23-án történt Budapest belvárosában történt, alkalmas volt a lakosság megfélemlítésére, ugyanis nemcsak a közterületen jelenlévők, de a TV-nézők tudatában is alappal keletkezett reális félelemérzet. A főváros lakói egyszerűen nem merészkedtek bemenni a belvárosba, mert a híradások sorra számoltak be a tüntetéseken részt nem vevő, áthaladó, vagy egyszerűen csak arra parkoló személyek okatlan, előzmény nélküli bántalmazásáról. Egyesekben halálfélelem alakult ki, azok közül is, akik az Astorián tartott megemlékezéskor a különböző kapualjakba, és belső épületudvarokba menekültek be a záporozó gumilövedékek, könnygázgránátok elől. Különösen az idősebb, kevésbé mozgékony, rossz egészségi állapotú megemlékezők vallomásából ismerjük, hogy pánik lett úrrá rajtuk, sokukban előtörték az 56-os lövetések emlékei, hiszen aki azt átélte, attól tartott, hogy az éles lövedék használatáig is fajulhatnak az események⁴⁵.

⁴⁰ Balsai-jelentés, 115.

⁴¹ Balsai-jelentés, 115.

⁴² Balsai-jelentés, 117-119; Jelentés a Nemzeti Jogvédő Szolgálat 2006. őszi rendőrterrorral és megtorlásokkal összefüggő jogvédő küzdelmeiről a tizedik évfordulón, Szerkesztette: Varga Domonkos György, Nemzeti Jogvédő Alapítvány, Budapest, 2016. <http://mek.oszk.hu/21100/21175/21175.pdf>

fbclid=IwAR2KbLJiFWyYByX5gOUqXnzKOkgp1617ola4rXkiVAALITFiO5ISxn2TJ4 (a továbbiakban: NJSZ-jelentés, 48.50.

⁴³ Balsai-jelentés, 112.

⁴⁴ Balsai-jelentés, 113.

⁴⁵ Balsai-jelentés, 117

Az erőszakos elkövetés nem szorul bővebb magyarázatra, számos jogerős ítélet született, amely rögzítette, hogy a rendőrök intézkedésük során ártatlan embereket bántalmaztak. A „fegyverrel kapcsolatos bűncselekmény” esete is fennáll, mivel büntetőeljárások folyamatban amiatt is, hogy a rendőrök a kilőtt gumilövedékekkel súlyos testi sértést és nem egyszer maradandó fogyatékoságot okoztak. A gumilövedékek kilövésére lőfegyvert (vadászpuskát) használtak, másrészt a tényállás nem szűkíti le lőfegyverrel elkövetett bűncselekményeket, így fegyverrel elkövetettnek minősülhetnek azok az esetek is, amikor nem éles lőszerrel, hanem gumilövedékkel követék el a deliktumot. A megengedettnél jóval nagyobb mozgási energiájúnak minősített - gumilövedékek célzott és aránytalan használata kimeríti a fegyverrel kapcsolatos elkövetési magatartást. A bűncselekmény megvalósulásához meglátásom szerint ráadásul nem is a gumi vagy éles lőszer elhatárolása a kulcs elem, hanem az azzal párosuló lakosság tudatában keletkezett félelemkeltésre való alkalmasság. A laikusok számára ugyanis a vadászpuskák és az azok által okozott lőtt sebek, illetve a vér látványa a félelemérzet kialakulásához mindenképpen elegendő lehetett.

A bűnpártolás (Btk. 244. §) öt évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett minősített esete, ha terrorcselekménnyel kapcsolatban követik el. Tehát mindaz, aki segítséget nyújt ahhoz, hogy az elkövető a hatóság üldözése elől meneküljön, vagy a büntetőeljárás sikerét megghiúsítani törekszik megvalósíthatja e bűncselekményt is⁴⁶.

A 2006. őszi események politikai felelőseinek, így különösen Gyurcsány Ferenc akkori miniszterelnök, Szilvássy György a titkosszolgálatokat felügyelő miniszter, Galambos Lajos a Nemzetbiztonsági Hivatal vezetője és mások büntetőjogi felelősségre vonása nehézségekbe ütközik. Olyan bizonyítékok, amelyek bármelyikük, akár tettesi, akár felbujtói minőségben való felelősségre vonását megalapozná, nem állnak rendelkezésre, és nagy valószínűséggel a jövőben sem kerülnek elő. A Nemzeti Jogvédő Szolgálat közvetett bizonyítékok (pl. az albizottság előtti vallomások), illetve logikai következtetések alapján több alkalommal tettek feljelentést nemcsak Gergényi és a 2006-os bűncselekmények kapcsán felelősségre vonható rendőrök ellen, de Gyurcsány, Szilvássy és társaik ellen is. Az NJSZ, annak érdekében, hogy e bűncselekmények ne évülhessenek el az NJSZ több esetben ismételt feljelentést tett.

A reményt talán egy romániai példa adhatja, amelyben 25 évvel a bukaresti lakosság megfélemlítését szolgáló 1990. júniusi bányászjárás után a román legfőbb ügyész emberiség elleni bűncselekmény miatt bűnvádi eljárást kezdeményezett Ion Iliescu posztkommunista volt román elnök és a román titkosszolgálat, az SRI egykori vezetője, Virgil Măgureanu és további vezető politikusok ellen.⁴⁷ 1990. június 13. és 15. között Zsil-völgyi bányászok dúlták fel a román fővárost, hogy „megvédjék» Ion Iliescu akkori államfő hatalmát. A bányászok tüntetőket, diákokat és egyszerű járókelőket bántalmaztak, feldúlták az ellenzéki pártok székházát. A „bányászjárásként» emlegetett erőszakhullámban legalább hat ember életét veszítette, és legalább ezren megsebesültek. Az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) 2014 szeptemberében döntött arról, hogy a romániai bűnüldöző szervek kötelesek kivizsgálni az 1990-es véres cselekményeit, egyben a román államot kártérítésre kötelezte. A katonai ügyészség több ezer tanút hallgatott ki, de egy alkotmánybírói döntés nyomán az ügyiratcsomót átadták a civil ügyészeknek, akik az ügyet 2009-ben vádemelés nélkül lezárták. 2014 szeptemberében az EJEB ismételten eljárásra kötelezte a román bűnüldöző szerveket, tekintettel arra, hogy bizonyítékok alapján megállapítható, hogy a román állam tisztségviselői, beleértve a kormány egyes tagjait is emberiség elleni bűncselekményeket követtek el. 2015. márciusban a román Legfelsőbb Bíróság hozzájárult a vádemelés nélkül lezárt akta újrainyításához. Az ügyészek így bűnvádi eljárást indíthattak az ügy bármelyik gyanúsítottja ellen, az elévülhetetlen bűncselekmények (emberiség elleni bűncselekmények és szándékos emberölés) tekintetében. 2015. őszén a katonai ügyészek emberiség elleni bűncselekmények gyanújával folytatták a bűnvádi eljárást az 1990. júniusi bukaresti Egyetem-téri tüntetés erőszakos leverése ügyében. Ion Iliescu volt román államfőt és Virgil Măgureanút, az 1990-ben alakult Román Hírszerző Szolgálat (SRI) első igazgatóját, emberiség elleni bűncselekménnyel gyanúsították meg, az eljárás még zajlik. Az eljárás elhúzódása miatt lehetséges, hogy több fő vádlott Biszku Bélához hasonlóan meghalhatnak, mire a jogerős elmarasztaló ítélet megszületik.

⁴⁶ Balsai-jelentés, 118-119.

⁴⁷ NJSZ-jelentés, 52.

Kérdés persze, hogy meglesz-e a Romániához hasonló nemzetközi akarat. Kerülnek-e elő további terhelő bizonyítékok 2006. ősze kapcsán? Lesz-e bátorsága valamely független bírónak, vagy ügyésznek, esetleg az Emberi Jogok Európai Bizottságának arra, hogy az 1990-es bukaresti bányászjáráshoz hasonlóan büntetőeljárást kezdeményezzen Gyurcsány és társai ellen.

A tüntetések lehetőségének jogi korlátozása 2006. október 23. után.

A 2006-os események felelőssége kapcsán nem feledkezhetünk meg arról, hogy Gyurcsány Ferencet, a Gyurcsány-kormány tagjait, és az MSZP-SZDSZ alkotta parlamenti többség korlátozó törvények megszavazásakor „igen”-nel voksoló képviselőit politikai felelősség terheli a passzív engedetlenségi szabálysértés bevezetéséről szóló 2007. évi kormányrendelet, illetve az egyes békés tüntetői magatartásokat kriminalizáló, az akkori igazságügyminiszterről 2008. évi „Lex Draskovics”-nak nevezett törvénycsomag megalkotásáért.

Az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII. 28.) kormányrendelet módosításáról szóló 32/2007. (III. 6.) kormányrendelet 3. §-a új szabálysértési tényállásként, a módosított rendelet 40/A. § alatt bevezette a „Jogszerű intézkedéssel szembeni engedetlenség”, ismertebb nevén a passzív engedetlenség szabálysértését. Az új szabálysértési tényállást az követi el, aki a rendvédelmi szerv hivatásos állományú tagja jogszerű intézkedésének nem engedelmeskedik. A szabálysértés elkövetője ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható. A fenti szabálysértés miatti eljárás a rendőrség hatáskörébe tartozik. A fenti szabálysértést bevezető kormányrendelet ellen, mivel azt több ponton súlyosan alkotmányértőnek tartotta, a Nemzeti Jogvédő Alapítvány utólagos normakontrollt kért az Alkotmánybíróságtól. A rendelet – más alkotmányértékek mellett - ellentétes volt az 1993. évi XXXI. törvényben törvényi hatályra emelt Emberi Jogok Európai Egyezményével, melynek 111. cikkelye szerint mindenkinek joga van a békés gyülekezéshez, és azt csak törvénnyel lehet korlátozni, rendeleti úton azonban nem. Az is aggályos és ellentétes a jogállamisággal, hogy a rendőrséget arra jogosítja fel, hogy az önmaga által jogszerűnek vélt aktusnak passzívan ellenálló személyekkel szemben *önmaga* alkalmazzon szankciót⁴⁸.

A Gyurcsány-kormány igazságügyi minisztere, Draskovics Tibor 2008-ban benyújtotta az igazságszolgáltatás működésének érdekében szükséges egyes törvénymódosításokról szóló, 2008. évi LXXIX. törvény tervezetét, amely számos meglévő törvényt módosított, így többek között a büntető, a büntetőeljárás, a szabálysértési és a polgári perrendtartásról szóló törvényt. A szabályozás indoka a miniszteri indoklás szerint az volt, hogy a közelmúltban tapasztalt, a gyülekezési jogot, valamint további alapjogokat érintő jogellenes cselekmények elkövetőivel szemben a jövőben olyan jogkövetkezményeket helyezzen kilátásba, amelyek alkalmasak a jogsértő magatartások visszaszorítására. Az ombudsman is kiemelte, hogy a törvénycsomag megalkotását megelőzően a törvényhozó nem törekedett széleskörű társadalmi konszenzusra, az azzal szemben megfogalmazott érveket nem vette figyelembe. A Draskovics-féle törvénycsomag rendelkezései közül csak néhány – köztük a tojással, paradicsommal és más testi épségre veszélytelen tárggyal való dobálásnak garázdaságként való szankcionálása - számított jogilag aggályosnak. A törvénymódosító csomag 2009. február 1-jén lépett hatályba, a Nemzeti Jogvédő Alapítvány másnap utólagos normakontroll iránti kérelmet nyújtott be az Alkotmánybíróságnál a törvény több rendelkezése ellen⁴⁹. Az NJA fenti beadványait az Alkotmánybíróság 2012. január 1-jéig nem tárgyalta, így a passzív engedetlenséghez hasonlóan az új alkotmánybírói törvény rendelkezése alapján a beadvánnyal megindult eljárás a törvény erejénél fogva megszűnt.

⁴⁸ Magyar-Zsolnay (2020), 204-206.

⁴⁹ Magyar-Zsolnay (2020), 214-209.

Politikai felelősség a 2006-os események kapcsán általában

A miniszterelnök jogi felelőssége azért nem deríthető ki egyértelműen, mert az általa adott utasítások tartalma az albizottság rendelkezésére álló bizonyítékok alapján nem tisztázható, azoknál sem a kormánynál, sem a rendőrségnél semmilyen feljegyzés nem található. Így az albizottság azt állapíthatta meg, hogy a miniszterelnök nem volt tisztában a saját, illetve kormányának hatáskörével, legalább egy esetben bizonyítottan túllépte a rá irányadó törvényi korlátokat. Az is egyértelmű, hogy az egyéb körülményekre is tekintettel éppen a miniszteren keresztüli utasítási jog garanciális szabályainak megkerülése ad alapot indokolt és logikus, de egyértelműen nem bizonyítható feltételezésekre.

A kormánynak és Gyurcsány Ferencnek elemi érdeke volt, hogy az önkormányzati választásokig hátralévő hétben történjen valami, ami háttérbe szorítja az őszi traumát. A tévéostrom idején előforduló erőszakos zavargások, a 2006. szeptember 18-i egyértelmű provokáció, azaz az élelőténnyel töltött fegyverekkel nyitva hagyott üres rendőrségi autó lehetőséget adtak.

Alaposan feltételezhető tehát, hogy Gyurcsány célja a kemény rendőri fellépéssel a lakosság gyülekezéstől való egyértelmű visszatartása mellett az volt, hogy magát az önkormányzati választásokat, mint az országot a zavargástól, az erőszakos ellenzéki puccskísérlettől megmentő miniszterelnökként bemutatva, a számára kellemetlen őszi beszédet feledtetve, győztesen kerüljön ki a 2006. évi önkormányzati választásból. A győzelem részlegesen sikerült, mert Demszky Gábor budapesti főpolgármestert az ellene először induló Tarlós István ellenében újraválasztották.

Másik lehetséges motívumként felmerül anyósa, és annak testvére Apró Piroska és ifjabb Apró Antal „megjutalmazása”. Dobrev Klára felmenői ugyanis mindmáig ellenforradalomként tekinthet az 1956-os forradalomra és szabadságharcra, büszkék az '56-os forradalmat követő megtorlásokban élen járó Apró Antalra, és mindenképp örültek az ötvenedik évforduló elrontásának.

2021. augusztus 27-én Gyurcsány Ferenc egy szegedi választási fórumon arról beszélt, hogy a szakemberek minden jog, politikai és közbiztonsági forgatókönyvvel számolnak a 2022. áprilisban esedékes országgyűlési választásra. A DK elnöke arról szólt, hogy a „baloldal elvesztette minden naivitását és jóhiszeműségét a Fidesz szemben”. A 2006. évi televízió ostrom, illetve rendőri jogsértések fő felelőse egyenesen a Fideszt vádolja 2006. kapcsán puccskísérlettel, miközben az ő politikai, közjogi, és esetlegesen fennálló, bár nem bizonyítható büntetőjogi felelőssége a legnagyobb 2006. kapcsán⁵⁰.

Gyurcsány 2006. október 23-án az eseménye 15. évfordulóján a blogjában írt zavaros bejegyzésében arról beszélt, hogy „a nemes lázadás találkozott a törvénytelen és a törvényes erőszakkal 2006. őszén”. A volt miniszterelnök szerint a „törvénytelen erőszakot” az erőszakos tüntetők, a „törvényes erőszakot” a rendőrök alkalmazták. Azt, hogy Gyurcsány szerint mi volt „nemes lázadás”, homály fedi. A DK elnöke „ártatlan és ártalmas tüntetőkről, gyújtogató huligánokról, megtámadott rendőrökről” beszélt, ugyanakkor úgy érezte, a saját 2006. október 23-i tevékenysége miatt nem szükséges bocsánatot kérnie⁵¹.

Amire még fel kell hívni a figyelmet, hogy Gyurcsány rendszeresen olyan jogsértő, antidemokratikus cselekményekkel vádolja Orbán Vikort és a Fideszt, amelyet maga készül elkövetni. A volt miniszterelnök adott esetben választási veresége esetén erőszakos tüntetésre, utcai zavargásokra, választási győzelem esetén a demonstrációk 2006-hoz hasonló módszerekkel való szétverésére készül. Utóbbi esetben különös figyelmet kell fordítani, Alaptörvényünk, illetve az Alkotmánybíróság védelmére!

⁵⁰ Gyurcsány. szakembereink készítik annak a forgatókönyvét, ha nem békés lenne a hatalomváltás. Mandiner online, 2021. augusztus 27, 11:16. https://mandiner.hu/cikk/20210827_gyurcsany_2022_ellenzek; Magyar-Zsolnay (2021).

⁵¹ <https://hirado.hu/belfold/belpolitika/cikk/2021/10/23/gyurcsany-ferenc-ma-sem-banta-meg-a-2006-os-terrore>

Annak érdekében, hogy az ellenzéki koalíció nemkívánatos választási győzelme esetén is biztosítható legyen az egyik legfontosabb kollektív politikai szabadságjog, a gyülekezési jog gyakorlása ne kerüljön veszélybe, szükségesnek tartom az Alaptörvény „Szabadság és felelősség” fejezete VIII. cikkének alábbi tartamú kiegészítését: „A gyülekezésre vonatkozó részletes szabályokat sarkalatos törvény határozza meg”. A jelenlegi kormányzatnak rendelkezésére áll a kétharmados többség e jogszabályváltozáshoz, így egy esetleges egyszerű többséggel rendelkező baloldali koalíció nem tudja törvényi úton korlátozni a békés gyülekezést, egyebek mellett a közlekedés rendjére való hivatkozással.

Bibliográfia

Az Országgyűlés Emberi Jogi Kisebbségi és Vallásügyi Bizottsága. A 2002 és 2010 között és különösen 2006 őszén az állam részéről a politikai szabadságjogokkal összefüggésben elkövetett jogsértéseket vizsgáló albizottsága jegyzőkönyve.

Az Országgyűlés Emberi Jogi, Kisebbségi és Vallásügyi Bizottsága 2002. és 2010. között, különösen 2006. őszén az állam részéről a politikai szabadságjogokkal összefüggésben elkövetett jogsértéseket vizsgáló albizottság jelentése. Budapest, 2010. október 20.

Balsai István: A 2006-os őszi erőszakos fellépését vizsgáló miniszterelnöki megbízott jelentése. Budapest. 2011. március 15.

Dr. Gaudi-Nagy Tamás-Dr. Juhász Imre- Dr. Kabódi Csaba- Dr. Morvai Krisztina- Dr. Szőőr Anna- Dr. Völgyesi Miklós: A 2006. október 23-i budapesti erőszakos cselekmények kivizsgálására Civil Jogász Bizottság jelentése a 2006. szeptemberi-októberi emberi jogi jogsértésekről, Kairosz, Budapest, 2007.

Jelentés a Nemzeti Jogvédő Szolgálat 2006. őszi rendőrterrorral és megtorlásokkal összefüggő jogvédő küzdelmeiről a tízedik évfordulón, Szerkesztette: Varga Domonkos György, Nemzeti Jogvédő Alapítvány, Budapest, 2016.

<http://mek.oszk.hu/21100/21175/21175.pdf?fbclid=IwAR2KbLJiFWyYByX5gOUqXnzKOKgp1617ola4rXkIVAALITFiO5ISxn2TJ4>

Kormos Valéria: Embervadászat utasításra. Jogállamiságunk igazi arca 2006-2008. XXI. Század Intézet, Budapest, 2008.

Magyar Attila István (dr. Magyar-Zsolnay Attila korábbi nevéen): A gyülekezési jog gyakorlásával összefüggésben elkövetett jogsértések Magyarországon 1990-2010. Doktori értekezés. Konzulens: dr. Cservák Csaba egyetemi docens PhD. Károli Gáspár Református Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, Budapest, 2015.

Dr. Magyar-Zsolnay Attila: A gyülekezési jog gyakorlásával összefüggésében elkövetett jogsértések Magyarországon 1990-2010. Civil Összefogás Közhasznú Alapítvány, Budapest, 2020.

Magyar-Zsolnay Attila: Ne feledjük 2006. véres szeptemberét. Magyar Nemzet, CXXXIV. évfolyam, 220. szám. 2021. szeptember 22, 11.